

Het keerpunt

Columns - 1 april 2022 - Auteur: Carsten Brzeski

De Duitse bondskanselier Olaf Scholz zat vorige week zondag in een bekende talkshow, waarin hij zijn eigen versie gaf van het Merkelse *'wir schaffen das'*. Winnen van Vladimir Poetin, Europa weer vrede brengen en de afhankelijkheid van Russische olie en gas verminderen, en dat alles zonder grote economische schade. Vooral dat laatste wordt moeilijk. Want deze oorlog is een veel grotere gamechanger voor de Duitse economie dan de pandemie de afgelopen twee jaar ooit is geweest. Eigenlijk veel groter dan eender welke naoorlogse crisis tot nu.

Wat deze oorlog met de Duitse economie doet, is nog eens onderstrepen dat het economische succesmodel van de afgelopen decennia verleden tijd is. Het model van een exportgerichte, van de globalisering profiterende en van buitenlandse energie afhankelijke economie. Hoe deze oorlog ook verder verloopt en ooit afloopt, de trends die de afgelopen weken in gang werden gezet worden niet meer teruggedraaid: een sprongsgewijze versnelling van de groene transitie, een einde van de globalisering en daarmee het structureel ombouwen van internationale toeleveringsketens, en het einde van een eenzijdig op economie gefocust Duits buitenlands beleid.

Die verandering gaat gepaard met hoge kosten. Of het nu de kosten zijn voor de investeringen op lange termijn in hernieuwbare energie en dus autonomie of op de korte termijn die van torenhoge energieprijzen tijdens de overbruggingsperiode. Of de kosten om productieketens te veranderen en de productie terug te halen naar Europa.

In alle verkiezingsdebatten van vorig jaar werd de Duitse kiezer gezegd dat de groene transitie de portemonnee van de burger niet zou raken. De voorbije weken zullen ook de laatste Duitser duidelijk hebben gemaakt dat een gratis groene transitie een mythe is. Net zoals een gratis heropbouw van de Duitse defensie dat is. Een alternatief is er niet, uitstel is niet mogelijk.

De *Zeitenwende* in en van de Duitse economie maakt de groeivoorzichten niet positief. In ieder geval niet op korte termijn. Geen enkele grote structurele hervorming heeft onmiddellijk geleid tot een hogere economische groei. Het duurt

een tijd. Duitsland krijgt de komende tijd vooral met stagflatie te maken, net als de rest van Europa. Pas als de forse hervorming van de economie lukt, het land energieautonoom is en hopelijk de wereldleider in hernieuwbare energie kunnen de groei en de welvaart weer duidelijk aantrekken. De *Zeitenwende* zal het land nog lang bezig houden.

Deze column is met toestemming overgenomen van dagblad De Tijd

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/49290/het-keerpunt>